

Ce ar trebui să fie A.T.M.

Cu zece ani în urmă, în 1957, a luat ființă o organizație profesională a artiștilor-interpreti: Asociația oamenilor de teatru din instituțiile teatrale și muzicale — A.T.M. Grupînd reprezentanți ai diferitelor profesii legate de scenă și de sala de concert (regizori, scenografi, actori; cîntăreți, dirijori, instrumentiști, balerini; critici), Asociația își propunea, ca principală rațiune de existență, îndeplinirea unor activități menite să contribuie la dezvoltarea artelor interpretative.

Asociația a pornit la lucru sub conducerea unui consiliu alcătuit din personalități cele mai strălucite ale teatrului și muzicii; președintele ei a fost regretata Lucia Sturdza Bulandra.

Timpul a trecut. Viața teatrală¹ s-a îmbogățit: o foarte puternică generație de creatori tineri s-a manifestat în arta spectacolului. În acest moment, este important să definim contribuția A.T.M. la acest proces, locul său în viața teatrului românesc. Pentru a privi lucrurile cu ochii creatorilor înșiși, am ales soluția unei anchete-interviu printre reprezentanți ai diferitelor profesii ale scenei.

Poate să pară ciudat că o astfel de anchetă referitoare la problemele concrete ale profesiei a demarat greu, cam fără entuziasm. În conștiința celor intervievați, legă-

¹ Ne ocupăm în aceste pagini exclusiv de acea parte a activității A.T.M. corespunzătoare teatrelor de proză.

tura între diversele „cestiuni arzătoare la ordinele zilei”, care agită viața teatrului, și existența A.T.M. se realizează greu; prima asociație mentală care se stabilește se referă de regulă la Centrul de documentare. „A.T.M.?” — spun directorii de teatru Horia Lovinescu și Vlad Mugur. „Da, primim niște buletine informative, texte de piese...”. „E o situație încurcată” se spune. V. Mîndra, D. Esrig, Călin Căliman au fost în birourile secțiilor de creație, dar nu mai țin nici o legătură cu Asociația. Călin Căliman recunoaște cu franchețe un sentiment de jenă: „Ar trebui să vorbesc dinăuntru, ca unul dintre primii care au activat la secția de critică, dar de fapt vorbesc și eu dinafară”. Problema pare să se pună în termeni speciali: undeva, o falie s-a produs, artiștii nu se întâlnesc în preocupări cu organismul care-și revendică tocmai titlul de exponent al acestora. D. Esrig rezumă situația: „Reacția celor care reduc Asociația la auxiliarul său, Centrul de documentare, nu e de mirare. Ea este rezultatul faptului că, în forma în care există, A.T.M. nu pătrunde realmente în viața teatrului, nu are un rol și o putere efectivă. Lucrînd, nu întîlnesc această forță în drumul meu, ea nu mă sprijină și nici nu mă încurcă; această relație de coexistență indiferentă între procesul de creație, cu toate implicațiile sale, și Asociație, o împiedică să capete o greutate specifică”.

„Înființarea A.T.M. a fost un lucru foarte necesar — spune Dina Cocea, secretară a organizației. Acest loc de întîlnire a însemnat de fapt un loc de afirmare a opiniilor și orientărilor, unde se desfășurau adevărate «bătălii», un centru de coeziune pentru cei ce năzuiau să se manifeste inovator. Sînt încredințată că explozia tinerelor talente în regia românească și-a găsit, în acele prime schimburi de idei și argumente estetice, un teren favorabil de dezvoltare și s-a putut astfel sprijini pe adeziunea unei părți a mișcării teatrale”.

„Îmi amintesc — spune Andrei Băleanu — de una dintre primele discuții ale secției de critică (și n-a fost numai una), unde țineam un referat despre «Caracterul popular al teatrului». Participarea unor personalități de primă mărime ale scenei (Lucia Sturaza Bulandra, Dina Cocea, Tanți Cocea, Eugenia Popovici, Irina Răchițeanu, Radu Beligan) mi-a dovedit că oamenii de teatru sînt realmente nevoia unui nucleu de efervescență intelectuală, că sînt dornici să participe la o mișcare de idei”. V. Mîndra își amintește și el de cîțiva ani în care secția de critică și-a desfășurat o viață interesantă: „Era o atmosferă foarte bună, un climat foarte sănătos la aceste întîlniri”.

„Îmi aduc aminte că odinioară (era să zic «ce vremuri!» — deși, firește, nu trebuie să idealizăm trecutul, numai și numai pentru că a trecut), A.T.M.-ul declanșea și găzduia felurite dezbateri pe marginea scenei, fiind cît pe-acî să devină (potrivit intențiilor un nucleu de mișcare teatrală. N-a devenit” (Al. Mirodan).

Din păcate însă, nu se știe de ce toate acestea sînt astăzi de domeniul trecutului; membrii Asociației nu s-au întîlnit niciodată, consiliul de conducere și birourile de secții, provizoriu numite, fără să fie oficial revocate, s-au autodizolvat: unii membri au decedat, alții au ieșit din viața artistică, cei mai mulți n-au mai găsit timpul necesar pentru o activitate care încetase să-i pasioneze. Alegerile nu s-au ținut niciodată; filialele din provincie nu s-au înființat; proiectata conferință pe țară n-a avut loc.

Niki Atanasiu, prim-secretar și conducătorul de fapt al Asociației, constată cu regret că prezentul Asociației e cenușiu și lipsit de viață; el vede cauzele mai cu seamă în domeniul organizatoric. Dina Cocea e de părere că, în contextul transformărilor care s-au petrecut, Asociația, rămasă la statutul ei provizoriu, de acum zece ani, și la o structură depășită, nu mai reprezintă o formulă eficientă: „Problema care se pune este de a învinge inerția unei formule vechi și a ne adapta realității de astăzi, constituindu-ne într-o organizație cu atribuții precise și eficiență reală”.

„O FORȚĂ CAPABILĂ SĂ-ȘI SPUNĂ CUVÎNTUL ÎN VIAȚA TEATRALĂ”

Toți cei întrebați sînt convinși că Organizația e necesară, cu condiția să fie ridicată la nivelul sarcinilor și răspunderilor actuale. Călin Căliman simte nevoia intervenției Asociației în instaurarea unui climat creator de colaborare între teatre; el apreciază că cele mai bune dintre teatrele noastre se dezvoltă prea „separat”, irosindu-se astfel steril energii care ar putea acționa convergent. Miron Niculescu întărește ideea, considerînd că aici, la A.T.M., ar putea deveni fapt „o confrerie a oamenilor de artă, care, în condițiile noastre, nu au a-și face concurență, dar nu știu întotdeauna să se folosească de avantajele și posibilitățile solidarității lor”.

Cei care lucrează efectiv în teatre și se izbește de o mulțime de probleme concrete văd Asociația legată în primul rînd de aceste probleme. „*Avem nevoie de o organizație profesională care să se preocupe de toate problemele ce se pun astăzi cu atîta ascuțime și să contribuie just la rezolvarea lor*” — spun ei. Dina Coccoa, D. Esrig, Miron Niculescu, Șt. Tapalagă văd Asociația ca pe un asemenea for, capabil, de pildă, să ajute la folosirea optimă a cadrelor artistice. Prevederile noii legislații, așteptată în teatre, sînt în mod firesc și de competența A.T.M. Fiecare om de teatru activ se simte implicat în discuțiile ce au loc în presă și are de oferit soluții personale „la obiect”. Discuția cu Dina Coccoa dovedește că, de fapt, a pune problemele de fond ale activității A.T.M. echivalează cu discutarea unor chestiuni vitale ale mișcării teatrale, că nu se poate vorbi de forme izolate, de acțiuni în sine, fără a rămîne la suprafața și în marginile realității. Actrița e înarmată cu argumente cifrice în legătură cu repartizarea forțelor artistice pe profesii, vîrste, instituții; în această lumină, ea sugerează, de pildă, constituirea unor echipe mobile restrînse, pe măsura necesităților unei montări, dislocate temporar din corpul instituțiilor mari și menite să dea spectacole în noile cartiere, așezate la distanțe mari de sălile din centru. E o necesitate ivită atît din transformările pe care construcțiile noi le-au adus în structura publicului de teatru — altă dată masat în centru —, cît și din defectuoasa utilizare a actorilor.

„*Trebuie să privim situația reală a oamenilor de teatru cu toată seriozitatea și curajul* — spune Miron Niculescu. *Spre deosebire de ceilalți creatori, ei sînt salariați, au privilegiul venitului sigur și constant. Din punctul de vedere al artei, este însă cazul să ne întrebăm dacă acest avantaj nu are, în unele cazuri, și efecte nedorite. În celelalte profesii artistice, criteriul valorii funcționează mai organic; la noi există destule false ierarhii legate de scheme, certitudini care au dus de multe ori la scăderea calității artistice, la o slabă eficiență artistică a producției în teatre. Există în legislația teatrală 'epășită' o închistare în formule rigide de care par să fie scutite parțial doar cele mai inere dintre teatre. Nu trebuie să uităm că însuși termenul de «mișcare teatrală» presupune dinamism, suplețe, mobilitate, receptivitate la nou. Acum, cînd se iau măsuri pentru modificarea acestei legislații în spiritul necesităților etapei actuale, este obligatoriu ca A.T.M. să devină acel organism viu, capabil de inițiative, știind să intervină activ în situațiile pe care viața le creează.*”

Șt. Tapalagă vorbește despre rolul organizației profesionale în reglementarea raporturilor cu radioul, televiziunea, cinematografia; aceste organisme au căpătat o putere enormă în destinul popularității interpreților; actorii simt nevoia să nu fie la discreția întîmplării, își pun problema apărării drepturilor lor morale și materiale, a cri-eriilor de distribuire, a calității prezenței lor în diferite filme și emisiuni. D. Esrig duce ideea mai departe, insistînd asupra rolului Asociației în interiorul colectivului teatral: „*Teatrele sînt supuse unei duble dependențe administrative (față de sfatul popular, în fața căruia răspund de respectarea legalității economic-financiare, și față de C.S.C.A. — de calitatea repertoriului și a spectacolelor); dincolo însă de această categorie de subordonări ierarhice, nu trăiește întotdeauna în teatru sentimentul răspunderii fiecăruia (de la director și pînă la actor) față de echipă considerată ca unitate. Dacă A.T.M. ar fi o asociație puternică, celula din teatru ar împrumuta această forță morală, reprezentînd un for profesional cu autoritate reală.*”

Problema forței active a A.T.M. se pune și în legătură cu baza sa de masă: atîta vreme cît se bazează exclusiv pe artiștii din Capitală, oricîte rezultate strălucitoare ar obține, nu va fi expresia mișcării teatrale în întregul său. „*Situația actuală e o anomalie*” — consideră Miron Niculescu. „*În centrele teatrale din țară, A.T.M. e de fapt mai necesar decît aici; în același timp, activitatea nu e așa de dispersată, există mai multe șanse de reușită*” (Călin Căliman). Vlad Mugur pune problema condiției psihologice a artistului de provincie, care are uneori tendința de a se simți izolat de viața artistică națională și internațională: „*Crearea, în marile centre culturale unde sînt mai multe instituții de artă (Cluj, Iași, Timișoara, Craiova), a unor cercuri sau filiale care să constituie nuclee de climat artistic și de dezbatere creatoare, ar regenera anumite instituții pîndite de provincialism, ar stimula autodepășirea*”.

„*A.T.M.-ul ar trebui să devină un centru de întîlniri, discuții și înfăptuiri teatrale, un fel de club al teatralului, care să ofere confruntări în jurul întrebărilor importante și acute ale profesiei, răspunzîndu-se astfel nevoilor reale*” (Al. Mirodan). Atît cei care lucrează la A.T.M. cît și cei din afară (Horia Lovinescu, Al. Mirodan, A. Băleanu, V. Mindra, B. Elvin) consideră că aici ar fi locul celui teatru experimental, teatru-laborator, solicitat cu atîta vehemență în presă. „*Teatrele au obligații de plan*

presant, pot doar prin excepție să investească fonduri într-un experiment care compoartă risc. Dar experiența rămâne necesară, ea este un factor de progres. Cu efortul colectiv al tuturor teatrelor, lucrul acesta s-ar putea face lesne. Pentru început, Teatrul „Nottara” se oferă. După cum am mai spus, să pună la dispoziție, o seară pe săptămână, sala mică” (Horia Lovinescu).

Miron Niculescu ne spune că de cîțiva ani e preocupat de cristalizarea unor forme de stimulare a dramaturgiei și că a ajuns azi la proiectul unui „teatru literar”, al cărui loc îl vede la A.T.M.. El și-a experimentat ideea la Teatrul Național din Craiova, descoperind virtuțile și virtualitățile teatrale ale prozei și poeziei românești și universale; succesul deosebit — și de public! — al unui spectacol de poezie populară (balade, doine, orații de nuntă, bocete) i-a stimulat fantezia; în prezent are pregătit planul unei stagiuni permanente, care să se desfășoare și vara la Sinaia. El subliniază: „Acest teatru nu trebuie conceput ca încă o instituție încărcată administrativ, care să concureze teatrele existente, ci ca o formulă aplicată necesităților perioadei de acum. El nu trebuie să încremenească nici o clipă, ci să-și schimbe mereu modalitățile de existență și preocupările”.

Fiind, în calitatea sa de critic cinematografic, și membru al A.C.I.N., Călin Căliman se referă la diversele modalități pe care le folosește această asociație: „Nu vreau să absolutizez, sînt desigur și aici unele rezerve de făcut, dar mi se pare că forța acestei asociații, rațiunea sa de a fi, stă în caracterul utilitar al manifestărilor ei. Cercurile de creație, de pildă, care fac vizionări pe secții (operatorie, costume etc.), urmate de dezbateri, nu fac discuții fără scop, abstracte, ci cit se poate mai aplicate, și între oameni care lucrează efectiv.”

„ORICE LUCRU BINE FĂCUT ARE ECOU”

„Orice lucru bine făcut are ecou; dacă cel mai puțin cunoscut critic, regizor, actor ține o comunicare interesantă în fața a cinci confrăți, se duce imediat vestea și a doua oară vin cincizeci. O linie de activitate constînd în dezbaterile fenomenului teatral, a tendințelor noi care se ivesc, dacă va confrunta puncte de vedere într-adevăr contradictorii (care să fie eventual și publicate apoi), va stîrni cu siguranță interesul” (B. Elvin). Spontan, o bogăție de propuneri, de idei, de cerințe se adună, dovădind cit de larg și de generos este acest teren de activitate. Pe Al. Mirodan îl interesează o dezbateri între reprezentanți ai diferitelor curente estetice din regia românească contemporană. „Om capta atenția dacă vom pune în dezbateri o problemă care plutește într-adevăr în aer și nu o idee generală, arbitrar aleasă” (Călin Căliman). Horia Lovinescu vorbește despre necesitatea de a crea un mijloc de înlînire între artiști și critici și despre utilitatea mai bune cunoașteri reciproce; V. Mindra crede că aceasta ar fi potrivit și pentru compararea diferitelor opinii critice, așa cum se realizase într-un trecut nu prea îndepărtat, și se declară dornic să cunoască multilateral punctele de vedere ale unor confrăți mai tineri. „Pierdem uneori, în mod cu totul nejustificat, prilejuri pe care viața ni le oferă și care n-ar trebui decît fructificate. Festivalul Teatrelor Naționale de la Iași era un astfel de prilej admirabil de a analiza aplicat, pe baza spectacolelor, nivelul și problemele speciale ale acestor mari instituții de cultură, de a confrunta în jurul acestora opinii diverse. Mă așteptam să se afle acolo și reprezentanți ai A.T.M. Nu s-a făcut nimic în acest sens, nici o concluzie nu s-a tras pentru munca noastră, înlînirea a fost considerată numai sub aspectul ei sărbătorească (Vlad Mugur).

Fiecare dintre profesiile scenei simte nevoia unor forme specifice de manifestare. În ansamblul artei spectacolului românesc, scenografia e o componentă deosebit de avansată; totuși, marile realizări sînt puțin cunoscute, uneori superficial consemnate în cronici; nu există acțiuni și metode care să impună această artă conștiinței publicului. „Anul acesta sînt mai multe spectacole care pun probleme speciale de scenografie: Danton, Richard II. D-ale carnavalului, Un Hamlet de provincie. Am văzut un decor deosebit de dramatic la Tristan și Isolda la Piatra Neamț. Asemenea realizări ar trebui fixate ca momente ale evoluției, în jurul lor ar trebui să existe atmosfera de cultură pe care o poate impune numai o secție de creație puternică” (Dan Nemțeanu).

Constatări foarte interesante în legătură cu preocupările și cerințele actorilor comunică Șt. Tapalagă. Cu trei ani în urmă, întors de la cursul de mișcare al profesorului Jacques Lecoq din Paris, el a predat, într-o formulă concentrată, în cadrul A.T.M.,

unui număr de 33 de colegi din teatrele bucureștene (care au perseverat cu toții până la capăt), elemente de mișcare specială de scenă, de mișcare pentru pantomimă și de mișcare pentru dans. Cursul a avut ecou și a fost repetat în cadrul Teatrului „Nottara”. Apoi, Șt. Tapalagă a fost invitat și în teatre din provincie, pentru a pregăti mișcarea unor spectacole și a constatat că de dornici sînt cei ce muncesc acolo să învețe și să se desăvîrșească. Actorul vorbește cu pasiune concentrată despre vastele resurse ale acestui univers vizual și despre tot ceea ce s-ar putea face și ar trebui făcut pentru pregătirea actorului modern: *„Teatrul care se scrie azi e un teatru foarte «vorbit». Locul tiradelor solemne l-a luat subtextul, pe care trebuie să-l «mobilezi» cu o mișcare foarte variată. Un om de meserie poate să țină un curs întreg numai despre mișcarea miinilor sau despre modul de a fuma pe scenă. La rîndul lor, filmul și televiziunea cer actorul total, care să știe să se descurce cu dezinvoltură în orice situație. Foarte puțini dintre noi pot rezolva pe cont propriu acesteia multitudinea de probleme; unii neglijează, lasă lucrurile de azi pe mîine, devin greoi, se îngroașă și apoi, desigur, suferă cînd nu mai sînt distribuiți. Ar trebui ca la A.T.M. să funcționeze un foarte puternic centru de cultură profesională, cu ore de călărie, înot, conducere auto; azi nu e nevoie, pur și simplu, să fii grațios sau să știi să dansezi, mișcarea modernă are un alfabet care trebuie învățat într-un curs de dans modern. Chiar și cine are o voce bună trebuie să participe la ore de imparație vocală. Un astfel de laborator e un reazem moral și practic pentru actor, îl poate ajuta să se mențină în formă chiar în perioadele mai puțin active. Raza sa de acțiune ar putea fi extinsă, invitînd și reprezentanți ai teatrelor de provincie, pentru ca aceștia să devină, la rîndul lor, motor de înnoire în teatre”.*

„EXPORTUL DE ARTĂ E LA FEL DE NECESAR CA ȘI IMPORTUL”

O chestiune care stă în cel mai înalt grad la inimă oamenilor de teatru este prezența mișcării teatrale românești în contextul culturii mondiale. Toți interlocutorii consultați susțin nevoia de a ne afirma plenar, vorbesc despre interesul care domnește peste tot în lume pentru cultura noastră teatrală. Teatrele care au făcut turnee peste hotare au stîrnit o uimire admirativă care, paradoxal, îi nemulțumește profund pe cei cu care am stat de vorbă — pentru că uimirea e reflexul faptului că sîntem prea puțin cunoscuți.

„În domeniul artei spectacolului dispunem de valori care se pot compara cu tot ce există mai bun în lume — spune Andrei Băleanu. Din păcate, în ciuda solicitărilor intense primite din străinătate, A.T.M. nu întreprinde mai nimic în ce privește propaganda teatrului nostru peste hotare”.

Dan Nemțeanu spune: *„Avem unul dintre cele mai proaste sisteme de publicitate teatrală dintre toate țările socialiste. La institutul de documentare teatrală din Budapesta mi s-a spus că ei dispun de date mai complete și mai la zi din Venezuela decît din România.”*

Și Horia Lovinescu vede în propaganda teatrului românesc și a literaturii dramatice peste hotare una dintre principalele îndatoriri ale A.T.M. El consideră că ar trebui invitați special pentru anumite vizionări teoreticieni de teatru și critici de prestigiu și că ar trebui purtate cu ei amănunțite discuții profesionale, care să depășească caracterul protocolar al schimbului de vizite actual. *„Sîntem prea modești față de ceea ce avem de oferit — e de părere Vlad Mugur. Exportul de artă e la fel de necesar ca și importul. Sistemul de lucru care se practică acum, și în care intervine masiv întîmplarea, trebuie părăsit; este un gest elementar de politețe, de uzanță internațională, să oferim țărilor din a căror literatură dramatică realizăm montări, o documentație completă asupra spectacolelor respective, furnizîndu-le fotografii și documente critice. Cînd am montat la Cluj Ifigenia în Aulis, a venit în vizită, absolut întîmplător, președintele Uniunii scriitorilor din Grecia; după ce a asistat la o repetiție, a scris un articol în revista „Thespis” despre viitoarea montare și mi-a trimis, din proprie inițiativă, un bogat material documentar, chiar și o poezie pe care am publicat-o în caietul-program. Atitudinea lui era perfect normală, era expresia interesului și mîndriei pentru forța culturii naționale a patriei sale”.*

La A.T.M. există un sector de relații externe; activitatea sa e însă deocamdată destul de modestă.

De multă vreme se lucrează la editarea unui buletin de informare în limbile franceză, engleză, rusă. Dar cînd va apărea acesta?

Centrul de documentare, condus de profesorul Mancaș, începe să dea roade. Redactorii Centrului citesc un număr însemnat de publicații, întocmesc fișe și bibliografii. Apare un buletin pus la dispoziția teatrelor. Primele numere ale buletinului au fost închinatelor unor probleme care preocupă mișcarea teatrală mondială: teatrul absurdului, teatrul cruzimii, teatrul-document.

„*E un început bun, care merită să fie sprijinit*” — este părerea unanimă. D. Esrig, Dan Nemțeanu, Andrei Băleanu, Miron Niculescu au utilizat, cu bune rezultate, buletinele de documentare și biblioteca, mai ales cea de periodice. B. Elvin apreciază calitatea buletinelor și stăruie îndelung asupra valorii lor. „*Este un bun început și numai cine lucrează în bibliotecă știe câtă muncă de informare și de selectare se află la temelialor*”. Evident, le-ar dori încă mai bogate în trimiteri bio-bibliografice, cu surse mai diverse și cu sinteze de opinii contradictorii, cu statistici din care să reiasă orientările și tendințele pe plan mondial. Opinia generală este însă că aici trebuie investite mai multe forțe, că trebuie înlăturată improvizația.

O mulțime de sugestii concrete dovedesc că oamenii de teatru au, față de acest sector de muncă, pe care îl apreciază în mod deosebit, exigențe foarte mari. Andrei Băleanu vorbește despre nevoia de a avea o arhivă spectacologică națională (cuprinzând caiete de regie, cronici, imagini de spectacol), dar și despre perspectivele depășirii caracterului arhivistic: „*A.T.M. ar putea veni în întâmpinarea cerințelor, prin expuneri pe diferite teme, inițiate de centru*.” B. Elvin consideră că buletinele informative ar trebui să fie cu un pas înaintea repertoriilor. Vlad Mugur cere ca informarea să fie mult mai „la zi”; traduceri oferite teatrelor să fie alese nu dintre textele de-acum cunoscute, ci să aibă o funcție informativă operativă, punând în circulație piese dintre cele mai noi din literatura tuturor țărilor: „*Indiferent cum ne alcătuim repertoriul și dacă vom juca sau nu aceste piese — spune el —, trebuie să fim la curent cu totul, să ne putem orienta în literatura dramatică mondială*”. Dan Nemțeanu vorbește despre consecințele absenței materialului vizual asupra documentării: el propune crearea unui depozit de material fotografic și filmat, care să fixeze realizările mari ale spectacolului românesc. Șt. Tapalagă subliniază că Centrul nu e destul de cunoscut în teatre, ceea ce-i reduce considerabil din eficiență, și sugerează diverse acțiuni de popularizare și informare: „*În general, nu ne gospodărim cu chibzuință «investițiile» spirituale. Trimitem la specializare și în vizite în străinătate o sumedenie de artiști, ei se duc, stau, se întorc, spun cât de mult le-au plăcut Parisul, Roma, Londra, dar nu facem din câștigul lor de experiență un fond comun. Ar trebui să funcționeze ca o obișnuință transmiterea în diverse forme a celor văzute, observate, învățate*” — spune el.

Mica bibliotecă a Centrului documentar ar putea fi considerabil întărită dacă s-ar concentra aici fondul de material de specialitate (reviste, cărți, discuri), deocamdată aflat la Consiliul teatrelor, în sediul C.S.C.A., unde nu este practic accesibil specialiștilor, cărora le e de fapt destinat. Ca instrument de lucru modern trebuie considerate în mai mare măsură filmul (A. Băleanu, Dan Nemțeanu, Călin Căliman propun reluarea vizionărilor pe o treaptă superioară, mai legate de problematica specifică a creației teatrale) și discul (Horia Lovinescu: „*În străinătate există interpretări celebre a căror audiere ar fi de folos celor ce se angrenează într-o montare nouă de mare importanță*”).

* * *

Situația e, într-un fel, paradoxală: foarte multe dintre propunerile pe care le fac oamenii de teatru sînt cunoscute la A.T.M., există consemnate în dosare, fac obiectul planurilor și se bucură de adeziunea entuziastă a conducătorilor Asociației. Niki Atanasiu susține ferm necesitatea conferinței pe țară, militează pentru înființarea filialelor în provincie, dorește să facă totul pentru a pune activitatea pe baze noi. Nimic decisiv pentru a transpune toate acestea în fapte nu se face însă, lucrurile se tergiversează de cîțiva ani.

În rezolvarea cerinței reorganizării A.T.M. există și o serie de implicații de ordin economic-financiar, ce nu pot și nu trebuie ocolite. A.T.M. este deocamdată o instituție bugetară care utilizează pentru diferitele sale cheltuieli o alocație de stat ce a fost de acum o dată mărită. Chestiunea de a lărgi activitatea pe scama unor noi suplimentări de buget nu se pune, cu atît mai mult cu cît realizările de pînă acum nu-i conferă creditul moral. E nevoie de soluții care să ducă la autoadministrare. Acest studiu a început, există o seamă de proiecte care așteaptă să fie analizate; pentru așezarea pe baze eficiente este necesară consultarea specialiștilor.

În același timp, trebuie spus că nu desfășurarea unei game de acțiuni costisitoare și fastuoase este ceea ce se așteaptă din partea A.T.M. „*Foarte multe acțiuni de*

mare efect și adîncime pot fi înfăptuite fără cheltuieli — este convingerea majorității celor consultați. „Am avut experiența unui ciclu de spectacole experimentale propus, la care a trebuit să renunț, din pricină că se anunțase grevat de cheltuieli administrative enorme. Totuși, la Uniunea ziariștilor am putut realiza lucruri echivalente, cu cheltuieli absolut minime” (Miron Niculescu).

Ideile și fantezia creatoare ar putea descoperi multe soluții dacă A.T.M. s-ar sprijini pe consultarea unui activ dintre oamenii de teatru cei mai energici, cu personalitate efervescentă. „Ca pretutindeni, primul lucru este omul” (Horia Lovinescu).

„Succese formale se pot obține foarte ușor, dar nu de asta e nevoie. Înainte de a porni la treabă, trebuie ca cei ce răspund de munca Asociației să cunoască foarte bine necesitățile și dorințele celor din teatre, ale actorilor și regizorilor. Dacă fluxul de idei și acțiuni va porni de jos, din realitate, exprimînd-o, și nu se va recurge din nou la acțiuni abstracte, generale, lucrurile au toate șansele să izbutească. Trebuie precizat că nu e vorba de o oarecare activizare, ci de reînviere” (Călin Căliman).

Necesitatea antrenării de noi forțe este evidentă și conducerii A.T.M. „S-a ridicat o nouă generație, extrem de talentată, care determină azi pulsul mișcării teatrale. Simțim nevoia ca acești oameni tineri să vină aici, să-și spună cuvîntul, să se apuce de muncă în propria lor organizație. Ei vor ști să aducă prosperitate, culoare, farmecul ineditului, care lipsesc astăzi Asociației noastre” — spune Niki Atanasiu.

A.T.M. este deocamdată o mină aproape lăsată în părăsire a cărei redeschidere ar putea crea mișcării teatrale acel nucleu capabil să polarizeze ca un magnet, ajutîndu-le să se dezvolte și să se afirme, elementele sale cele mai înaintate. În ultimul timp s-au făcut, e drept, unele încercări de a ieși din inerție și de a reveni la buna tradiție a dezbaterilor pe problemele mari ale mișcării teatrale. Dar discuția despre înscenarea modernă a operei lui Caragiale (în legătură cu montările *O scrisoare pierdută*, *Cinci schițe*, *D-ale carnavalului*, *O noapte furtunoasă*), pornită de la o aplicată analiză stilistică, nu a reușit să ducă mai departe, spre un punct de vedere nou, opiniile exprimate în presă. Iar înlînirea consacrată dramaturgiei contemporane, consemnînd cîteva succese, a zăbovit prea mult asupra determinantelor organizatorice, în dauna dezbaterii competente, profund profesionale, asupra fenomenului. Asociația face prin aceste inițiative un real efort de a strînge în jurul său rîndurile oamenilor de teatru; aici însă are însemnătate calitatea fiecărei înfăptuiri — pentru că există, în același timp, primejdia ca, invitați la dezbateri anoste, serbade, creatorii să se îndepărteze iarăși. De aceea, descoperirea acelor idei și modalități capabile să capteze interesul ni se pare în prezent mai importantă decît îndeplinirea conștiințioasă, dar puțin interesantă, a unor puncte prevăzute într-un program. Sugestiile exprimate de participanții la ancheta noastră nu reprezintă, desigur, ultimul cuvînt în această problemă; sînt puncte de vedere uneori unilaterale, din care valoarea autentică trebuie filtrată și transcrisă în cele mai eficiente forme concrete. Bogăția și concretețea cerințelor pe care oamenii de teatru le adresează Asociației lor constituie însă dovada concludentă a interesului cu care privesc ei această chestiune și deschid o largă perspectivă activității viitoare.